

ALIGNING NATIONAL ASSESSMENT PRACTICES WITH PIRLS FRAMEWORKS: A STUDY OF READING COMPREHENSION IN NORTH MACEDONIA

Anita Shterjoska Mitreska

Faculty of Pedagogy "St. Kliment Ohridski" – Skopje, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje,
Republic of North Macedonia, asterjos@yahoo.com

Abstract: The application of precise docimological procedures and instruments for monitoring linguistic literacy enables teachers to gather relevant information regarding student achievements and creates a solid foundation for the ongoing improvement of instructional practice. The assessment of linguistic literacy, with a specific focus on reading comprehension among primary school students, is a subject of interest in numerous international literacy studies. Macedonian students are part of the sample in the international study PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study*) for children aged 9–10.

In the 2021 assessment, Macedonian students scored 442 points, which is below the international average of 500. This served as an incentive to conduct scientific research into teaching practices within the Macedonian Language subject, aiming to identify the causes of non-functional reading among Macedonian students. This paper presents a portion of the results from research on the topic: *"Assessment of Reading Comprehension in Primary Education in Macedonia"*. The data obtained pertains to the characteristics of normative acts and existing docimological teaching practices, including methodological approaches and instruments for monitoring and assessing reading comprehension. The variables were analyzed in correlation with the PIRLS methodological framework and national curriculum standards.

Methodology: The sample consisted of 8 classes (a total of 115 students) in the fourth and fifth grades from four primary schools in Macedonia. The research involved: 1. Document analysis using an analytical checklist, targeting: (a) the curricula for the Macedonian Language subject and (b) the instruments used by teachers to assess students' linguistic literacy; 2. Participatory observation of teaching practice using a structured protocol for the participatory observation of reading comprehension.

The combined qualitative and quantitative data analysis confirmed the hypothesis: *The existing docimological framework for assessing reading comprehension in the second cycle of primary education does not sufficiently meet the needs for monitoring and evaluating reading comprehension*. Based on the results, key weaknesses in the docimological framework were identified, and proposed guidelines for the methodological and normative improvement of Macedonian language teaching practices were defined.

Keywords: reading comprehension, literacy, evaluation, elementary education.

УСОГЛАСУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ПРАКТИКИ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ СО РАМКИТЕ НА PIRLS: СТУДИЈА ЗА ЧИТАЊЕТО СО РАЗБИРАЊЕ ВО Р. СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Анита Штерјоска Митреска

Педагошки факултет „Св. Климент Охридски“ – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во
Скопје, Република Северна Македонија, asterjos@yahoo.com

Резиме: Примената на прецизни докимолошки постапки и инструменти за следење на јазичната писменост им овозможува на наставниците да прибираат релевантни информации за постигањата на учениците и да создадат солидна основа за тековно унапредување на наставната практика.

Оценувањето на јазичната писменост со фокус на читањето со разбирање на учениците од одделенската настава е предмет на интерес на повеќе меѓународни студии за писменоста. Македонските ученици се дел од примерокот во меѓународната студија PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study*) за деца од 9–10 години. На тестирањето во 2021 година, македонските ученици постигнаа 442 поени, што е под меѓународниот просек од 500. Тоа беше поттик да се спроведе научно истражување на наставната практика по предметот Македонски јазик со цел да се идентификуваат причините за нефункционалното читање кај македонските ученици. Имено, во трудот презентираме дел од резултатите од тоа истражување на тема: *Оценување на читањето со разбирање во одделенската настава во Македонија*. Податоците до коишто дојдовме се однесуваат на карактеристиките на Нормативните акти и на постоечката докимолошка наставна практика: методските пристапи и инструментите за следење и оценување на читањето со разбирање.

Варијаблите се анализирани во корелација со методолошката рамка на PIRLS и со националните курикулумски стандарди.

Примерокот го сочинуваа 8 паралелки (вкупно 115 ученици) од четврто и од петто одделение од четири основни училишта од Македонија. Во истражувањето спроведовме: 1. анализа на документација со инструмент аналитичка чек-листа при што предмет на анализа беа: а. Наставните програми по предметот Македонски јазик и б. инструментите што ги користат наставниците за оценување на јазичната писменост на учениците; 2. партиципативно набљудување на наставната практика со инструмент: структуриран протокол за партиципативно набљудување на читањето со разбирање.

Комбинираната квалитативна и квантитативна анализа на податоците придонесе кон потврдување на хипотезата: *Постоечката докимолошка рамка за оценување на читањето со разбирање во вториот циклус од основното образование недоволно соодветствува со потребите за следење и оценување на читањето со разбирање.*

Врз основа на добиените резултати се идентификувани клучни слабости на докимолошката рамка, а се дефинирани и предлог-насоки за методско и нормативно унапредување на наставната практика по македонски јазик.

Клучни зборови: читање со разбирање, писменост, оценување, одделенска настава.

1. ВОВЕД

Следењето и оценувањето на квалитетот на читањето со разбирање претставува клучна алатка за тековно поддржување на личниот развој на секој ученик и тоа не само на подрачјето на мајчиниот јазик туку и во сите предметни области. Оттаму, давањето приоритет на читањето со разбирање во основното образование обезбедува солидни предуслови за квалитетна функционална писменост на младите генерации.

Во основата на меѓународните студии за писменоста се функционалните знаења според кои читачката писменост се дефинира како: а. *способност на поединецот да се вклучи во активности во кои писменоста е неопходна за ефективно функционирање и за континуиран развој* (UNESCO Institute for Statistics, 2020); б. *способност да се разберат и да се користат пишани материјали (текстови) што се потребни за функционирање во општеството и/или се вреднувани од страна на поединецот.* (Mullis et al., 2021); в. *ниво на вештини во читање и пишување што му овозможуваат на поединецот да се соочи со животните задачи* (Cambridge Assessment, 2013) и др. Следствено со светските параметри на следење на писменоста клучна одредница на квалитетот на образовниот систем треба да биде оспособеноста на учениците да применуваат методи и вештини за читање и критичко мислење што ќе им помогнат да решаваат проблеми и да донесуваат одлуки засновани на разбирање на прочитан текст.

2. ФУНКЦИОНАЛНО ЧИТАЊЕ

Процесите на разбирање на текстот се збир од комплексни когнитивни и метакогнитивни активности што му овозможуваат на читателот да извлекува значење од прочитаниот текст и да ги поврзе новите информации со неговото претходно знаење. Различните теоретски модели на читањето во преден план ги поставуваат стратегиите за препознавање и манипулација со прочитаните информации, кои во одделенската настава се однесуваат на идентификување на темата и пораката на текстот, донесување заклучоци, пред-видување и сл. Истражувањата за развојот на читачката писменост во основното образование говорат дека учениците најдобро стекнуваат читачки компетенции тогаш кога наставниците експлицитно применуваат когнитивни стратегии како на пр.: резимирање, предвидување, објаснување и сл. и, истовремено, ги охрабруваат учениците да ги применуваат тие стратегии, да поставуваат свои прашања и да ги комбинираат информациите од текстот со нивните претходни знаења (Araújo, Folgado & Pocinho, 2021).

За читањето да стане функционално не е доволно само да се декодираат зборовите и речениците, туку е потребен премин кон повисоко ниво на кое читањето е пат кон пронаоѓање, вреднување и целисходна употреба на информациите. Тоа подразбира откривање на скриени информации, проценка на информациите, препознавање на контекстот, воочување на причинско-последични врски, откривање на идејно-тематската основа на текстот, сфаќање на смислата на целината, карактеристиките на композицијата на текстот и др. (OECD, 2024).

3. СЛЕДЕЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ НА ЧИТАЊЕТО СО РАЗБИРАЊЕ

Подобрувањето на наставата за читање со разбирање е засновано на резултатите од оценувањето на компетенциите на учениците за функционално читање. Овие податоци се појдовни точки за унапредување наставните методи и техники за функционално читање. На пример, ако во текот на следењето на читањето со разбирање, наставникот дојде до информација дека учениците во поголем број имаат потешкотии со

донесување заклучоци, тој ќе се отпочне да осмислува и да применува насочени активности за подобрување на логичкото и аргументирано заклучување. Истовремено, дијагностицирањето на конкретни потешкотии на индивидуално ниво дава прецизни насоки за подобрување на индивидуализираните пристапи со учениците. Тука станува збор за широк дијапазон на активности што соодветствуваат со индивидуалните потреби на учениците (од изнаоѓање на соодветни текстови и задачи за напредните читатели до дополнителна специфична поддршка за учениците кои имаат проблеми со разбирањето на текстот). (Reis, S. M. At all., 2011: 462–501).

Формативното оценување е клучно за успехот во читањето бидејќи овозможува тековна идентификација на потребите на учениците, прилагодување на наставата кон нивните индивидуални потреби и обезбедување континуирани повратни информации (Roskos & Neuman, 2012, цитирани во Sonmez & Cetinkaya, 2021). Во текот на разговорите што се составен дел од интерпретацијата на текстовите, наставниците добиваат повратна информација за просечното ниво на оспособеноста на учениците за функционално читање и ги приспособуваат следните наставни активности кон обезбедување услови за постигнување на повисоки функционални нивоа за читање со разбирање.

Мерењето на разбирањето на прочитан текст е многу посложено од оценувањето на вештината на препознавање и толкување на значењето на зборовите. За да може да се донесе заклучок за нечии вештини за разбирање на прочитаното, проценката мора да вклучува различни компоненти за обработка што се вклучени во процесите на разбирање како и на нивните меѓусебни врски.

Дигиталната ера придонесе современото следење на компетенциите на учениците за функционално читање да не се ограничува само на хартиени текстови, туку се движи кон интеграција на дигитални содржини и онлајн ресурси. Рабајова (Rajabova, 2025) укажува на позитивните ефекти од употребата на дигиталната технологија во наставата по мајчин јазик преку примена на адаптивни технологии за учење коишто ја прилагодуваат наставата по читање кон индивидуалните постигања на учениците. Имено, овие технологии ги анализираат одговорите на учениците на прашања во врска со прочитан текст и соодветно ги прилагодуваат следните прашања во согласност со достигнатите тежински нивоа. На тој начин, наставниците добиваат можност и дигитална поддршка за примена на диференцирана настава што ги поддржува различните потреби на учениците.

Дигитализацијата е составен дел и на меѓународните следења на писменоста. При спроведувањето на PIRLS 2021 учениците од четврто одделение беа тестирани комбинирани – преку примена на принципот молив-хартија но и преку дигитални формати (digitalPIRLS и ePIRLS) кои ја симулираат реалната практика на читање на компјутери и на таблети и ги ставаат учениците во улога да пребаруваат и да толкуваат информации во онлајн средина (Mullis & Martin, 2025). Во прибирањето на податоците за [PIRLS 2026](#), во согласност со предвидената методологија (von Davier & Kennedy, 2024) тестирањето беше целосно спроведено во дигитален формат. Ваквиот пристап овозможува истовремено да се мери разбирањето на текстот и способноста на учениците да користат дигитални стратегии за добивање и интерпретирање информации.

Учениците од од четврто одделение во Македонија на [ПИРЛС 2021](#) постигнаа просечни 442 поени, што е значително под меѓународниот просек од 500 (Mullis, Foy, Martin, & Hooper, 2023; E., 2023; IEA, 2023). Ваквиот резултат е уште еден аларм за отпочнување на длабоки истражувања и реформи во наставата по јазична писменост.

Во рамката на ПИРЛС 2016/2021 (Mullis & Martin, 2019; International Association for the Evaluation of Educational Achievement, 2021: 7-18) се применуваат критериуми и индикатори што се базирани на процесите на разбирање, а се однесуваат на четири нивоа на функционално читање:

Пронаоѓање експлицитни информации	Ученикот точно препознава и издвојува јасно дадени информации од текстот (факти, детали, време, место, дефиниции) и одговара на прашања од типот кој, што, кога, каде и како.
Донесување директни заклучоци	Ученикот препознава едноставни причинско-последични врски, извлекува логични заклучоци врз основа на експлицитни информации и ги објаснува односите и чувствата во текстот со поткрепа од текстот.
Интерпретација и интеграција на информации	Ученикот ја објаснува темата и пораката на текстот, анализира ликови и нивни постапки, споредува информации и ги поврзува со сопствени искуства, покажувајќи подлабоко разбирање.
Евалуација и критичко мислење	Ученикот критички ја проценува содржината, јасноста и веродостојноста на текстот, го анализира стилот и јазичните средства и аргументира сопствен став за прочитаното.

4. МЕТОДОЛОШКИ ОСНОВИ

Податоците што се презентирани во трудот произлегуваат од реализиран научноистражувачки проект со наслов: *Оценувањето на читањето со разбирање во одделенската настава*, чиј носител е Педагошкиот факултет „Св. Климент Охридски“ – Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Целта на спроведеното истражување беше да се опише постоечката докимолошка рамка за читање и пишување во вториот образовен циклус за да се лоцираат клучните интервентни точки за нејзино подобрување. Во нашиот труд фокусот е поставен на а. нормативните основи во корелација со меѓународните студии за функционална писменост и б. методолошката рамка на оценувањето на читањето со разбирање во наставната практика. Прибирањето и толкувањето на податоците е поврзано со претпоставката дека *Постоечката докимолошка рамка за оценување на читањето со разбирање во вториот циклус од основното образование недоволно соодветствува со потребите за следење и оценување на читањето со разбирање*.

Во примерокот на истражувањето беа опфатени 8 паралелки (115 ученици) од четврто и од петто одделение од 4 основни училишта: „Јан Амос Коменски“ - Скопје; ООУ „Христијан Тодоровски Карпош“ - Скопје; ООУ „Дебарца“, општина Дебарца и ООУ „Живко Чинго“ – Охрид.

5. РЕЗУЛТАТИ

Нормативна рамка

Докимолошката рамка што ја креираат наставниците за потребите на оценувањето на читањето со разбирање претставува операционализација на Стандардите за оценување што се составен дел на Наставните програми за предметот Македонски јазик во одделенската настава. Оттаму, во истражувањето најнапред направивме анализа на содржините на Наставните програми за IV и V одделение во корелација со дефинираните нивоа на ПИРЛС.

Во Наставната програма по предметот Македонски јазик за IV одделение постои одредено ниво на поврзаност на Резултатите од учење и Стандардите за оценување со поставените индикатори за функционално читање што се применуваат во студијата ПИРЛС (*Интерпретира податоци презентирани во нелитературни текстови; Опишува со зборови податоци кои се претставени во графикони, табели, дијаграми; Користи цитати и аргументи од прочитан текст за да образложи одреден став; Наведува цитати од текст за да илустрира лик, постапка, доживување и настан прикажани во текстот и др.*) (БРО, 2021: IV) (International Association for the Evaluation of Educational Achievement, 2021: 7-18). Ваквата поставеност охрабрува, но тоа што беше евидентирано како важен недостаток на програмите е непостоењето на конкретни индикатори што ќе му помогнат на наставникот да го определи нивото на читање со разбирање и да реализира настава што подеднакво ќе ги аспектира сите ученици. Имено, Стандардите за оценување во повеќе наврати содржат општи формулации во кои не се препознава тежинското ниво (*Разговара во група и води дијалог по слушната и по прочитана тема; Чита на глас, течно и јасно во согласност со читачката и јазичната возраст; Одговара на прашања и поставува прашања за содржината на прочитан литературен текст и др.*) (БРО, 2021: IV). Ваквите непрецизни формулации оставаат простор за индивидуално толкување на стандардот од страна на наставниците, со што се нарушува еднозначноста на стандардот и негово различно разбирање и операционализација во наставната практика.

Во Наставната програма по предметот Македонски јазик за V одделение, читањето со разбирање претставува експлицитна цел во подрачјата: *Јазик и комуникација* и *Литература и творење*.

Во делот на Стандардите за оценување во подрачјето *Јазик и комуникација* можеме да ги препознаеме карактеристиките на читање со разбирање од ПИРЛС но не се јасно прецизирани и нивоата на постигања. Имено, поставените Стандарди за оценување рефлектираат одредени читачки компетенции: *Одговара на прашања за текст што го чита во себе во зададено време; Резимира прочитан текст со различни јазично-стилски особености; Искажува став за тема од прочитан текст и го поткрепува со цитат од текстот*) (БРО V – 2021). Во недостиг на прецизна формулација во однос на нивото и квалитетот на одговорот на прашањата останува нејасно како ќе се оценуваат очекуваните одговори на учениците, а можноста ученикот да одговара на прашања само од нивото помнење станува сосема релевантна.

Споредбената анализа на Стандардите за оценување од подрачјето *Литература и творење* со Индикаторите за нивоата на функционална писменост од ПИРЛС, покажа повисоко ниво на компатибилност (*Ја објаснува причинско-последичната поврзаност меѓу настаните во прозен текст; Опишува карактеристични особини и постапки на ликовите и релации меѓу ликовите во прозен текст и ги објаснува преку цитати што сам ги издвојува и др.*) (БРО, 2021, V); (International Association for the Evaluation of Educational Achievement, 2021: 7-18). Во делот на компетенции што се поврзуваат со оформување на лични ставови и проценка на информативната вредност на текстовите, констатиравме минимално присуство на стандарди.

Покрај тоа што во меѓународните тестирања овие барања имаат значајно место (- ја оценува комплетноста или јасноста на информациите во текстот; ја проценува веројатноста дека опишаните настани се реални (навистина можат да се случат); проценува како аргументите на авторот ќе предизвикаат промена во мислењето и делувањето на луѓето; го проценува степенот на поврзаност на насловот со темата; го опишува ефектот на јазичните елементи (метафорично изразување, епитети и сл.); го утврдува гледиштето (ставот) на авторот кон темата и др.) (Mullis, O. Martin, 2021), нивната застапеност во Наставните програми што беа предмет на анализа е незначителна.

Анализата на Наставните програми за предметот Македонски јазик за IV и за V одделение покажа одреден степен на неусогласеност со поставените меѓународни стандарди за читање со разбирање, особено во делот на конкретните показатели коишто укажуваат на нивото на разбирање. Нашите констатации во овој дел се: Програмите не нудат доволно експлицитни стандарди за оценување и Програмите не рефлектираат јасна рамка во која се застапени сите нивоа на функционално читање.

Оценување и следење на читањето со разбирање во наставната практика

Податоците што се однесуваат на постапките и инструментите за следење и оценување на читањето со разбирање ги побаравме во документацијата на наставниците и во ученичките досиеја. Притоа, составен дел на истражувачкиот примерок за анализа на содржината беа работни листови, чек листи и тестови за оценување на знаења во тековниот период, полугодишни и годишни тестови.

Во Наставните програми за предметот Македонски јазик за четврто и за петто одделение се дефинирани повеќе од 40 стандарди за оценување што се однесуваат на оспособеноста на учениците за читање со разбирање. Наспроти тоа во анализираниите тестови засведочивме екстремно ниско ниво на присуство на прашања од оваа сфера. Според добиените податоци што се прикажани во Табела бр. 1 и Табела бр. 2. најзастапени компоненти во тестовите за оценување на постигањата на учениците по предметот Македонски јазик се знаењата и вештините од програмското подрачје Јазик. Оваа состојба е подеднакво присутна на сите периодични тестирања на јазичната писменост (во тековните тестови, во полугодишните тестови и во годишните тестови).

Табела бр. 1 Дистрибуција на прашања за читање со разбирање во тестови по македонски јазик за четврто одд.

	Вкупен број на прашања		Прашања од теорија на литературата		Прашања за разбирање на текст		Прашања од подрачје Јазик	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Годишен тест	180	100	18	10	12	6.66	150	83.33
Полугодишен тест	60	100	12	20	3	5	45	75
Тест за тековно оценување	86	100	5	5.82	4	4.65	77	89.53

Извор: истражување на авторот.

Табела бр. 2. Дистрибуција на прашања за читање со разбирање во тестови по македонски јазик за петто одд.

	Вкупен број на прашања		Прашања од теорија на литературата		Прашања за разбирање на текст		Прашања од подрачје Јазик	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Годишен тест	130	100	29	22,3	21	16,2	80	61,5
Полугодишен тест	55	100	10	18,2	5	9,1	40	72,7
Тест за тековно оценување	93	100	12	12,9	8	8,6	73	78,5

Извор: истражување на авторот.

Од содржинската анализа на тестовите дојдовме до податоци за функционалното ниво на прашањата. Во случаите кога наставниците формулираат прашања од подрачјето Литература, тие, во најголем процент, се фактографски и се поврзани со дефинирање / препознавање на функционални поими, податоци за автори и сл. (Пр.: - Голема литературна творба напишана во проза со повеќе ликови, настани и случки се нарекува... / - Текстот напишан по улоги наменет за драмска изведба се вика.... / - Запиши наслов на една изучена басна / - Автор на делото „Петар Пан“ е... и др.). Поретко, во тестовите се среќаваат прашања од различно функционално ниво (- Како ја оценуваш постапката на мачката? / - Која човечка особина е прикажана во извадокот? / - Главни ликови се... и др.). Од аспект на примената на различни постапки за проценка на читањето со разбирање, воочивме отсуство на активности за пишување како форма за оценување на читањето со разбирање. Покрај тоа што писменото прераскажување, опишување или известување нуди

повеќе можности за проценка на различни аспекти на читањето со разбирање, во наставната практика во македонските училишта не е искористена неговата дидактичка вредност.

Податоците од спроведеното партиципативно набљудување на наставната практика и од неформалните разговори со наставниците покажаа дека главни индикатори за мерење на постигањата на учениците за читање со разбирање се усните одговори на учениците. Податоците говорат дека во македонските училишта не се практикува тестирање за следење на читањето со разбирање. Ваквата состојба нè води кон констатација дека во формулирањето на оценката за постигањата на учениците, нема доволно конкретни индикатори за оспособеноста на учениците за функционално читање. Исто така, во услови кога учениците сметаат дека оценувањето се однесува на знаењата и вештините од областите на граматиката, правописот и писменото изразување, но не и на анализата на прочитан текст, тие ги маргинализираат овие активности и не се мотивирани за продлабочено, функционално и насочено читање.

Во овој дел се обидовме да ги идентификуваме и предизвиците со коишто се соочуваат наставниците и учениците при оценувањето на читањето со разбирање. Покрај укажувањата на наставниците за обемноста на наставниот материјал, недостатокот на ресурси и сл. сметаме дека најголем предизвик е нивната неупатеност во методологијата на меѓународните тестирања на читањето со разбирање, што претставува важен показател за неусогласеноста на процесот на оценување на оваа компонента на писменоста на локално и на меѓународно ниво.

6. ДИСКУСИЈА, ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА И ПРЕПОРАКИ

Резултатите од спроведеното истражување се доволен показател да ја потврдиме поставената хипотеза и да заклучиме дека постоечката докимолошка рамка за оценување на читањето со разбирање во одделен-ската настава во Македонија не обезбедува доволно јасни, систематизирани и функционални критериуми за следење на ученичките постигања. Таа не е усогласена со меѓународните дефиниции и стандарди за следење на писменоста што се поставени во рамката на PIRLS. Наставните програми содржат одредени елементи на читање со разбирање, но постои потреба од поголема прецизност и поголема застапеност на стандарди што ги третираат повисоките когнитивни нивоа. Сознанијата до коишто дојдовме се индикатор на системски пропусти во одделни сегменти на нормативната поставеност на наставата по јазична писменост што директно се одразуваат на ефикасноста на методското дизајнирање на наставата по предметот Македонски јазик. Исто така, констатирана е и потреба од надоградување на докимолошките компетенции на наставниците во однос на креирање и примена на разновидни форми на оценување.

Од прикажаните заклучоци, произлегуваат и нашите препораки за подобрување на состојбите. Сметаме дека е неопходно системско редизајнирање на постоечката докимолошка рамка за читањето со разбирање во согласност со меѓународните критериуми на PIRLS. Притоа е потребно во Наставните програми прецизно да се дефинираат стандарди, нивоа, критериуми и индикатори на постигања. Програмите треба да содржат јасна матрица на стандардите и описите / индикаторите на постигања. Вака поставените Програми ќе бидат солидна основа за еднозначно толкување на стандардите од страна на наставниците и за нивна соодветна операционализација во наставната практика.

Подобрувањето на состојбите подразбира и континуирана едукација на наставниците за процесите, методите и инструментите за оценување на читањето со разбирање во меѓународен контекст. Со цел наставниците тековно да ги следат и да ги подобруваат читачките компетенции на учениците препорачуваме да се осмисли системско решение за примена на разновидни инструменти за оценување на читањето со разбирање (писмени задачи, формативни алатки и дигитални ресурси). Притоа, системското решение мора да го третира читањето не само како дел од часот по мајчин јазик, туку како трансверзална вештина на образованието во целина.

РЕФЕРЕНЦИ

- Araújo, L., Folgado, C., & Pocinho, M. (2025). Reading comprehension in primary school: Textbooks, curriculum, and assessment. *L1-Educational Studies in Language and Literature*.
- Биро за развој на образованието [БРО]. (2021). *Наставни програми по Македонски јазик за III, IV и V одделение*. Скопје: Министерство за образование и наука.
- Cambridge Assessment. (2013). *A research report commissioned by Cambridge Assessment*. Cambridge Assessment.
- IEA. (2019). *PIRLS 2021 Assessment Frameworks* (I. V. S. Mullis & M. O. Martin, Eds.). Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center.
- IEA. (2023). *PIRLS International Results in Reading*. TIMSS & PIRLS International Study Center.
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement. (2021). *PIRLS 2021 reading assessment framework*. TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College.

- Mullis, I. V. S., & Martin, M. O. (2025). Innovative digital reading assessment for fourth grade students: IEA's PIRLS 2021. In L. Khorramdel, M. von Davier, & K. Yamamoto (Eds.), *Innovative digital-based international large-scale assessments*. Springer.
- Mullis, I. V. S., Martin, M. O., Foy, P., & Hooper, M. (2021). *PIRLS 2021 International Results in Reading*. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
- OECD. (2024). *Reading literacy*. Paris: OECD.
- Rajabova, K. F. (2025). Technologies for using the PIRLS assessment program to improve student literacy. *International Journal of Artificial Intelligence*, 5(02), 799–801.
- Reis, S. M., McCoach, D. B., Little, C. M., Muller, L. M., & Kaniskan, R. B. (2011). The effects of differentiated instruction and enrichment pedagogy on reading achievement in five elementary schools. *American Educational Research Journal*, 48(2), 462–501.
- Sönmez, M., & Çetinkaya, F. (2022). The effect of formative assessment methods on reading comprehension. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 9(Special Issue), 88–108.
- UNESCO Institute for Statistics. (2020). *Functional literacy* [Glossary entry]. UNESCO Institute for Statistics.
- Von Davier, M., & Kennedy, A. (Eds.). (2024). *PIRLS 2026 assessment frameworks*. TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College.